

IZ DRUGOG KUTA

Crno ili bijelo

Ove godine smo i mi službeno prihvatili pariški izum te otvorili vrata muzeja do kasnih noćnih sati. Veliki odziv građanstva podsjetio me na kupovanje u robnim kućama nedjeljom. Iako se vode političke i moralne raspre treba li to zabraniti ili ne, promet u nevrjeme (nedjeljom) je najveći

Piše: **Boris LJUBIČIĆ**

Pozitiv i negativ dva su suprostavljena pojma između kojih nema kompromisa ili srednjeg rješenja. U etičkom kodeksu to bi bilo ono pozitivno i negativno, dakle, jedno isključuje drugo. U fotografiji se iz jednog može dobiti onaj drugi iako je pozitiv sve što vidimo prostim okom, a negativ samo nešto na negativnom filmu. Još kao mali doživljavao sam negativ na filmu kao krajolik pod snijegom jer je na negativu više bijelog nego crnog.

Ta dva pojma imaju mnogo šire značenje od crne i bijele boje. Znamo se i građani podijeliti u skupine za (pozitiv) ili protiv (negativ) kad je riječ o nekom javnom problemu pa se organiziraju potpisivanja peticija, javni prosvjedi i slično.

Ne, nećemo o onome o čemu i vrapci na grani sve znaju (preuređenju jednog kvarta u donjem gradu i projektu Borisa Podrecca) kao pozitivu ili negativu jer, čini se, da ni tu kompromisa neće biti. Previše je to materijalno za ovu kolumnu, ostanimo mi kao i dosad na naznakama i idejama koje nikoga ne obvezuju, osim što se možete postaviti se iznad mogućeg i svakodnevnog ostvarivog.

Kad je o čistim bojama riječ, bijela je uvijek u modi, a crna ovisi o sadržaju, modnom trendu ili političkoj konjunkturi. Kažu da svaka od njih u sebi čuva sve boje, kao i kad ih pomiješamo u jednakom omjeru da dobijemo cool gray. Siva je neutralna, kompromis koji ne izaziva očni živac pa je u politici vidimo kao sivilo komunizma i socijalizma, misleći na izjednačavanje vrijednosti i poništavanje razlika. Zato ostanimo mi na crnom ili bijelom pa »kud puklo da puklo«. Kontrolni umjetnik s ovih prostora Vladimir Kristl, kojeg bih najradije preimenovao u KRISTAL, kristalno je jasno odvojio dvije serije slika: crnu i bijelu, negativ i pozitiv, za razliku od Maljeviča koji je 30 godina ranije naslikao »Crni kvadrat na bijelom polju«.

Tenis je takozvani bijeli sport, ali na Zagreb indoorsu osnovna je boja crna. Jumbo-plakat prikazuje tenisača u negativu, i svi su sponzori bezbojni: u bijeloj boji na crnoj podlozi. Nadam se da Kristlovih nekoliko sasvim crnih slika nije utjecalo na Gorana Ivaniševića i dizajnere Zagreb in-

doorsa. Prije će biti da je to utjecaj agilnog oglašivača Vipneta koji sve svoje TV-spotove drži u crno-bijeloj izvedbi, jer ga taj dosljedni koncept izdvaja iz šarenila konkurencije.

Dobro uhodana manifestacija u povodu Međunarodnog dana muzeja dobila je svoj »negativ« - noć. »Noć muzeja« krenula je iz Pariza prije nekoliko godina i brzo osvojila svijet. Radeći godinama plakat za Dan muzeja, lani sam napravio i onaj za noć. Tema je bila »Muzeji i mladi posjetitelji« pa sam uz bijeli napravio i crni plakat.

Poznati film prema Trenčovoj knjizi za djecu »Noć u muzeju« iskoristio je maštu autora u okrilju mraka kad izlošci ostaju sami, bez prisutnosti ljudi osim »glupog« čuvara umjetničkih dobara.

Ove godine smo i mi službeno prihvatili pariški izum te otvorili vrata muzeja do kasnih noćnih sati. Veliki odziv građanstva podsjetio me na kupovanje u robnim kućama nedjeljom. Iako se vode političke i moralne raspre o tome treba li zabraniti ili ne (trgovci, političari, crkva ili obrnutim redom), promet u nevrjeme (nedjeljom) je najveći. Za razliku od njih, muzeji i galerije baš rade nedjeljom. Pitanje je koju još »pikantariju« oni mogu otkriti - i, naravno, ostala je noć. Iako u toj noći nismo baš vidjeli nešto nova u muzejima, njihovi ravnatelji i kustosi bili su ponosni posjetom koji su ostvarili. Ta polnoćka nudila je jelo, piće, trbušni ples i druge forme koje i nisu spojive sa sadržajem u kojem se odvijaju, ali komunikacija je bila najbitnija, a ona je ostvarena iznad svakog očekivanja.

Da smo proveli uličnu anketu i pitali: »Koji ste dan proveli u muzeju«, odgovori bi u većini bili niječni. Ali pitanje malo izmijenimo i umjesto riječi dan podvalimo noć, bilo bi na desetke tisuća pozitivnih odgovora. Ni ja nisam mogao ne udovoljiti znatiželji pa sam krenuo prvo u MUO. Povišeni (na štulama) Leonardov dvojniki bio je nedostupan od puste svjetline iako se izložba može mnogo bolje i informativnije doživjeti u uobičajeno dnevno radno vrijeme. Morao sam kao čuvar u filmu običi stalni postav dizajna u kojem je sve na svom mjestu ili se, na žalost, godinama ništa nije promijenilo. Prošao sam blizu Etnografskog u kojem

se dijelilo nešto kao »Kaj su jeli naši stari« i ni tamo se nitko nije »otrovao«. U Muzeju Mimara kolega Borčić je dobacio: »Zakasnio si, kobasica i piva više nema, sve su pojeli«. Doduše red je bio ispred monitora i pisača za printgrafike, ali ni tamo više nije bilo papira. Ipak, najprivlačnije je trebalo biti u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici gdje se virtualno predstavljao novi Muzej suvremene umjetnosti. Glavni virtualni hit je izmišljotina Siniše Šveca - sviranje zračne gitare. Gromoglasno navijanje i metalni zvuk u bubnjićima prisutnih podigao je temperaturu kakve u hramu knjige nikad prije nije bilo. Na nekoliko ekrana vrtjela se virtualna slika zgrade muzeja u izgradnji, nešto kao od ledine do krova, makete i poneki izlošci, sve u art-celofanu.

Taj petminutni filmić odgledalo je svega nekoliko zainteresiranih kustosa, dok ostala brojna publika nije zamijetila ni ekrane na kojima se film vrtio. U okrilju mraka se i krađu umjetnička djela, a s obzirom da je MSU svoja djela izložio virtualno, to se naravno nije moglo dogoditi. To navodim i stoga što mnogi sumnjaju u vrijednost fundusa (Makovič) i zato sam očekivao puno više od petminutnog filma koji je uz mene odgledala i ravnateljica Snježana Pintarić.

Moram ovdje svakako spomenuti i našeg lučonošu Nikolu Teslu koji nam je dao svjetlo čime se noć pretvara u dan. On je već kao dječarac u svojim Smiljanima osmišljavao izume i realizirao ih tek u velikom svijetu. Sjećam se i danas kad sam prvi put taknuo bijeli prekidač i žarulja je zasjala. Odmah sam pored bijelog prekidača zaželio i crni; pa kad ga dotaknem, da iz iste žarulje isijava mrak, naravno usred dana. Iako se čini apsurdno, i za tim postoji sasvim realna potreba (stakleni objekti, veliki neboderi), ili samo osjećaj da se u mraku bolje misli, sanja, dolazi do ideja... Za one koji se boje mraka, imam poruku: »I mrak se kreće brzinom svjetlosti«.

Ne želim vas odrediti prema crnom ili bijelom: što je crno a što bijelo razaznajte sami, ali pazite na pozitiv i negativ jer oni nisu uvijek samo bijeli i crni, neki put je i obratno, da ne govorim kako oko vas ima i drugih duginih boja.

OBLJETNICE

Njegovih

Barbara VUJANOVIĆ

Ove godine Muzej grada Zagreba, jedna od atrakcija metropole, slavi svoju stotu obljetnicu. Družba Braće hrvatskoga zmaja je 1907. godine na poticaj povjesničara Emilija Laszowskog osnovala Muzej (kojem je Laszowski bio prvi ravnatelj), Gradski arhiv i Gradsku knjižnicu. U početku je sjedište Muzeja bilo u kuli Kamenitih vrata, zatim je privremeno za velike izložbe u povodu 1000 godina hrvatskoga kraljevstva fundus prikazan u Umjetničkom paviljonu. Od 1945. do 1947. nalazio se u Opatičkoj 8 kad se zatim smjestio u bivšem samostanu klarisa, spomeniku kulture koji datira iz 1650. godine, u Opatičkoj 20.

Zahvaljujući stalnom postavu, šestom po redu, Muzej se smatra jednim od najboljih hrvatskih kulturnopovijesnih muzeja. Realiziran je o devedesetoj obljetnici s ravnateljem Vinkom Ivićem kao

voditeljem projekta. Autorica koncepcije je Nada Premerl. Uz nju, scenarij su razradili Željka Kolveshi, Ivan Ružić, Slavko Šterk, Želimir Škoberne i Aleksandar Durman. Postavom se rekonstruira Zagreb u svim aspektima, od političkoga, crkvenoga, povijesnoga, gospodarskoga do arhitekstonsko-urbanističkoga, kulturnoga, zabavnoga i svakodnevnoga.

Počevši od prapovijesti sačuvane na arheološkoj lokaciji in situ do današnjih dana, zagrebačka je prošlost dočarana vrlo dinamično. Predmeti (umjetnički, uporabni i svakodnevni) postavljeni su u sklopu niz podcjelina u određeni kontekst - priču. Kvalitetu potvrđuju Nagradu Grada Zagreba za 1997. godinu, te Nagrada Bernardo Bernardi koju je dobio arhitekt Željko Kovačić za oblikovanje postava. Godine 2000. Muzej grada Zagreba našao se u najužem izboru za Europski muzej godine (nagradu je osvojio mu-

zej Guggenheim u Bilbao).

Izložbe koje se priređuju također pobuđuju mnogo pažnje - zbog tema (upozorile su, primjerice, na važnost opusa Zvonimira Faista, otele zaboravu Otta Antoninija, rekonstruirale potok u srcu Zagreba), ali i odličnoga postava koji često uključuje multimedijalnu prezentaciju. Muzej surađuje s domaćim i stranim institucijama (posebice srednjoeuropskima) - ugošćuje njihove izložbe, te predstavlja vlastite. Spomenimo onu od prije dvije godine, »Moskva 17. stoljeća očima Jurja Križanića« koja je nastala u suradnji s Povijesnim muzejom ruske prijestolnice. Nedavno je u Royal Opera Houseu u londonskom Covent Gardenu održana izložba posvećena Milki Trnini, a priprema se gostovanje i u drugim gradovima, u New Yorku i Münchenu, gdje je ta hrvatska operna diva djelovala. Iako je Muzej zbog svoje specijaliziranosti usmjeren na zagre-

Gospodarska baština

Prvi veliki izložbeni projekt u ovoj godini jest »Korak do novoga stoljeća: Gospodarska izložba u Zagrebu 1891.«, najavljen za ožujak. Izložba predviđena za međunarodnu razmjenu okuplja suradnike iz Beča (Wien Museum), Praga (Muzeum hlavního mosta Pra-

hy), Budimpešte (BTM Kiscelli Muzeum) i Trsta (Civico Museo di storia ed arte Trieste). Atraktivnih 250 predmeta postavljenih u pet tematskih cjelina prezentirat će dio hrvatske gospodarske baštine i urbane povijesti grada Zagreba.

VIZUALNE KOMUNIKACIJE

Glomazni, nezanimljivi,

Barbara MATEJČIĆ

Ako ste u posljednje vrijeme šetali centrom Zagreba, mogli ste zapaziti da je na tridesetak lokacija u pješačkoj zoni postavljena turistička signalizacija. Odlično i napokon, rekli bismo, da su se gradske službe dosjetile označiti najvažnija mjesta u gradu kako bi putnicima namjernicima olakšali snalaženje. Međutim, upitnost izvedbe tog projekta postaje razvidna i najdobronamjernijima kad se nađu pred nekim od tih signalizacijskih objekata. Oni su, naime, glomazni, nametljivi u prostoru, oblikovno neinteresantni, a i mjesto postavljanja nekih od njih nije baš najsretnije odabrano. Primjerice, na jednom od najsretnijih zagrebačkih trgova,

Signalizacija je napravljena u skladu s prometnom strukom, ali bez suradnje s dizajnerima tako da su signalizacijski objekti nametljivi u prostoru, oblikovno nezanimljivi, a i mjesto gdje su neki postavljeni nije najsretnije odabrano

Cvjetnom trgu, putokaze drže čak tri stupa, što djeluje tako masivno da vam se čini kao da je za to trebalo ishodovati građevinsku dozvolu. Osim toga, u neposrednoj blizini tih stupova je rasvjetno tijelo, koje se moglo iskoristiti za postavljanje putokaza kako bi što manje opterećivali prostor, a njihova uloga time ne bi bila umanjena. I još, najniži je putokaz na visini od 170 centimetara što je vrlo nezgodno za glave neopreznih šetača.

Projekt turističke signalizacije izradio je Zavod za prometnu signalizaciju zagrebačkog Fakulteta prometnih znanosti prema pravilima svoje struke, ali stvar je u tome što je trebalo surađivati s barem još jednom strukom - dizajnerskom. Ira Payer, predsjednica Hrvatskog dizajnerskog društva, ocjenjuje novu zagrebačku turističku signalizaciju lošom jer je napravljena bez ozbiljnog i sveobuhvatnog projekta.

Stoljeće postojanja Muzeja grada Zagreba

prvih sto

bačku tematiku, ovakvim se projektima postavlja u svjetski kontekst kojemu Zagreb po svojoj povijesti i baštini i pripada.

Stotu obljetnicu Muzej će proslaviti brojnim manifestacijama. Izdvojimo neke. Predfašničko kostimirano događanje, »Žive slike«, u kojem sudjeluju svi zaposleni, gosti i prijatelji, priređuje se 17. i 18. veljače. Ovaj mjesec u zagrebačkom HNK-u promovirat će se katalog »Milka Trnina i Royal Opera House«. Da fundus krije još mnogo iznenađenja, pokazat će akcija koja kreće od veljače. Svaki mjesec otkrivat će se nekoliko od stotinu atrakcija, dosad nevidenih predmeta.

Muzej vodi sva arheološka iskopavanja na zagrebačkom području pa se od ožujka do srpnja nastavlja istraživanja na lokalitetima Grič i Šepkovića. U travnju u suradnji s Austrijskim kulturnim forumom predstaviti će se turistički vodič po gradu Zagrebu. Nije teško predvidjeti kakav će interes izazvati izložba posvećena legendi hrvatske popularne glazbe »Mr. Morgen - Ivo Robić«, koja se otvara potkraj svibnja. U lipnju će nas frizerski salon Kincl upoznati s »Vještinom češljanja«.

Muzej vodi nekoliko zbirki, a u listopadu otvara se Zbirka Cate Dujšin Ribar i dr. Ivana Ribara u Demetrovoj 3. I napokon - kao središnje događanje, 7. prosinca, na dan osnutka Muzeja grada Zagreba otvorit će se retrospektivna izložba »Mojih prvih sto«. Predstaviti će se i dokumentarni film o toj instituciji.

Muzej grada Zagreba svojim djelovanjem tako prati dinamiku grada kojem je posvećen i čije ljepote i tajne otkriva već cijelo stoljeće. Sretan mu rođendan!

Stotu obljetnicu Muzej će proslaviti brojnim manifestacijama, od »Živih slika«, izložbe o Mr. Morgenu - Ivi Robiću, do toga da se svaki mjesec otkrije nekoliko od sto dosad nevidenih atrakcija. Na dan osnutka Muzeja, 7. prosinca, otvorit će se retrospektivna izložba »Mojih prvih sto«

BERNARD ČOVIĆ

Novi putokazi za kulturne znamenitosti u hrvatskoj metropoli

a za neoprezne šetače i opasni

»Naručitelj nije razmišljao o signalizaciji u gradskoj jezgri kao o urbanoj opremi pa zbog toga vjerojatno i nije mislio da se njome trebaju baviti dizajneri i arhitekti. Signalizacija je dio urbane opreme i zahtijeva senzibilitet za urbani prostor, poznavanje zakona vizualnog komuniciranja, zakone ergonomije, razumijevanja koncepcije pojedine mikrolokacije i slično. Osim orijentacijske i informativne funkcije, signalizacijski objekti su važni elementi vizualnih komunikacija čija je uloga promovirati vizualni identitet i imidž nekog grada«, ističe.

»Postavljeni putokazi vjerojatno će poslužiti tome da usmjere turista u potrazi za HNK-om, kao što će i neugledni štand poslužiti nekome da kupi kokice, a dr-

vena brvnara za debrecinku sa senfom... Ali, i zadovoljavanje funkcije usmjeravanja ili funkcije prodaje hrane, pogotovo ako su u pitanju reprezentativni gradski trgovi, posao je za dizajnere, arhitekte i urbaniste i mora se projektirati, odnosno rješavati sveobuhvatnim i kvalitetnim projektom, a ne stihijski«, smatra Ira Payer, naglašavajući da namjera društva kojem je na čelu nije prozivati institucije, nego ukazati na propuste koji su se mogli otkloniti da je bilo suradnja. Pri tome ne misli da su dizajneri preskočeni namjerno, već da se radi o neupućenosti. Jednostavno, nikome nije palo na pamet da bi u projekt signalizacije trebalo uključiti i njih.

»Ponekad se dizajn čini kao nepotreban trošak iako

mi kao papige već godinama ponavljamo da dizajn nije trošak, već investicija«, ističe Payer.

Fakultet prometnih znanosti vodio se Pravilnikom o turističkoj i ostaloj signalizaciji na cestama, koji je donijelo Ministarstvo pomorstva, prometa i veza, a njime se definiraju boja, oblik i dimenzije turističkih putokaza: putokazni znak ima podlogu smeđe boje, umetnuta polja, natpisi i strelice su bijele boje, a simboli su, u pravilu, crne boje... Upravo su takvi putokazi i postavljeni u Zagrebu.

»Sve navedeno podložno je nekom promišljanju i projektiranju, odnosno dizajnu, a najviše je podložan projektiranju produkt dizajn te pitanje pozicioniranja u prostoru. Putokazi montira-

ni u Zagrebu u puno slučajeva zaklanjaju vizure, ometaju kretanje pješaka jer su na frekventnim mjestima, a čak su postavljeni i na potpuno neprihvatljivoj visini od 170 centimetara. Ako je intencija bilo slijepo poštivati Pravilnik, onda moram reći da u njemu izričito piše da se na to mora paziti«, napominje Ira Payer.

Da Pravilnik nije dostatan kada se planira turistička signalizacija, potvrđuje i pozitivni primjer Splita, gdje je raspisan javni natječaj na kojemu su dizajneri, arhitekti i konzervatori odlučivali o najboljem rješenju. Inače, smeđa je signalizacija međunarodno priznati način usmjeravanja turista na kulturne i povijesne znamenitosti, ali to ne znači da je jedini i obvezujući što potvrđuju i brojni

IVAN ŠEBELJA

svjetski primjeri ljubičastih, modrih, narančastih, svakojakih putokaza.

Ako se zanemari oblikovanje putokaza, najvećim problemom pokazalo se njihovo postavljanje u prostoru i gabariti signalizacijskih 'objekata'. To se moglo dogoditi zbog toga što su se ti objekti, kako kaže Ira Payer, jednostavno pojavili, a da se prethodno nisu razmotrile sve specifičnosti projekta. A to se u kulturno vrijednim prostorima ne bi smjelo događati.

